

17
XVIII

ARTIKEL

Q. D. B. V.
DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICAE

DE
ARTHRITIDE

QVAM
CONSENSV ET AVCTORITATE
GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
IN ALMA ET PERANTIQA HIERANA
SVB PRÆSIDIO

DN. D. HERM. PAVLI IVCHII

SAC. PALAT. CÆSAR. COMITIS FACVLT. MED. H. T. DECANI ET SENIORIS
PATHOL. ATQVE PRAX. PROF. PVBL. ET ASSESSORIS PRIMARI
SERENISS. SAXON. DVC. VINARIENSIS ET GOTHANI CONSILIARI
AVLICI ET ARCHIATRI NEC NON ACAD. CÆSAR. NAT. CVRIOS.
COLLEGÆ

PATRONI ET PROMOTORIS SVI SVMMOPERE
DEVENERANDI

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN ARTE SALVTARI HONORIBVS
ET IMMVNITATIBVS OBTINENDIS

SOLENNI ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT
AVCTOR ET RESPONDENS

WILHELMVS CONRADVS LANGE

SOMMERHVSA-FRANCVS.

IN AVDITORIO MAIORI COLLEGII MAIORIS
DIE XVIII. NOVEMBER. M DCC XLV.

ERFORDIAE

Typis JOH. CHRISTOPH. HERINGII Acad. Typogr.

DISSECTATIO IN ANATOMIA

DE

ARTHRITIDE

QUAE

CONSENSU ET AUCTORITATE

GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS

IN ACADEMIA REGIA HALLENSI

IN A. 1750

DN. D. HERM. PAULI IVICINI

REGII FACULTATIS MEDICINAE DOCTORIS, ET ACADEMIAE REGIAE HALLENSIS
PROFESSORIS, ET AUCTORIS

PATRONI ET PROMOTORIS HUIUS DISSECTATIONIS

PRO GRADU DOCTORIS

EXAMINATAE ET APPROBATAE IN ACADEMIA REGIA HALLENSI

IN A. 1750

WILHELMVS CONRADVS LANGE

IN ACADEMIA REGIA HALLENSI

IN ACADEMIA REGIA HALLENSI

Dem
Wohl-Edlen, Großachtbar-Fürsichtig- und Wohl-
weisen Herrn,

H E R R N

Johann Christoph
Marshall,

Des Hoch-Fürstlich-Schwarzenbergischen Evangelis-
chen Consistorii zu Marktbreit wohlangeesehenen ältesten weltli-
chen Beyßzer, wie auch wohlverdienten Seniori, des Raths
und Löblichen Siebner-Amtes, dann Scholarchen
dieselbst,

Seinem Hochgeehrtesten Herrn Stief Vater
und mehr als väterlichen Wohlthäter,

Widmet und übergiebt hiermit

diese geringe INAVGVRAL-DISPVATION,

zu einem Zeichen seiner so aufrichtigen als schuldigsten
Danckbarkeit,

Unter herzlichem Segens-Wünschen

für Dessen Leben und Gesundheit,

Und empfehlet sich dabey zu fernerer väterlichen Liebe
und Gewogenheit

Dessen

unendlich verbundener treu-gehorsamer Sohn
und Diener,

Wilhelm Conrad Lang.

Mein Vater!

Soll ich Dich nicht billig also nennen?
Giebt Deine Wohlthat mir nicht selbst den Titel ein?
Könnst' auch die Mutter Dich nicht als den Eh-Herrn kennen,
Würd' ich doch hundertmal dazu verbunden seyn.
Mein Vater! süßes Wort! was kan wol schöner klingen?
Was trifft ein kindliches Herz wol angenehmers an?
Das kan ja selbst empor an Gottes Herze dringen,
Wer es nur recht in Geist und Wahrheit ruffen kan.
Mein Vater! den mir Gott auf Erden wieder geben;
Da der, der mich gezeugt, so bald gen Himmel gieng,
Eh ich noch, als ein Kind, recht wuste, wie zu leben,
Eh' meine Schwachheit noch Verstand und Licht empfing.
Wo nehm ich Worte her, von Deiner Huld zu sagen?
Wie rühm ich Deine Treu, die so mein Wohl bedacht,
Daß Du es in der That recht in der Brust getragen,
Eh und bevor ich mich um Dich verdient gemacht.
Die Wohlfahrt wandte fast; die Mittel wolten fehlen;
Die Schwachheit kam nicht fort; ich wuste nicht, wohin?
Es riethen Freund und Noth, was anders zu erwählen;
Ich thats, auf Gott getrost; doch auch mit blöden Sinn.
Und siehe, Theurer Greiß! Dich, Dich erweckt der Himmel,
Und öffnet Deine Hand zum Wohlthats-Uberfluß;
Da Sorg' und Kummer droht, weicht plötzlich ihr Getümmel,
Dierweil Dein Wechsel mich auf einmal trösten muß.

Du fährest ferner fort, und mehrest Deine Triebe,
Dein Born quillt mehr und mehr, und sießt auf mich heraus;
So geht die Muse fort; Es wächst Deine Liebe,
Als wär ich selbst Dein Blut, ein Sohn aus Deinem Haus.
Wo könnt' ein leiblicher, ein treugesinnter Vater
Mehr an dem Sohne thun, als Du bereits gethan?
Du spahrest nichts an mir, und bleibest mein Berather,
Bis ich Hygeens Schmuck mit Ehren tragen kan.
O sollte Fleiß und Kunst Dir bloß zum Heil gelingen!
O solt ich Dich nun bald mit Freuden wiedersehn!
O solt ich Dir von Gott ein neues Leben bringen,
Und stets zu Deinem Trost und Diensten um Dich stehn!
Wie würde sich Dein Sohn vollkommen glücklich schätzen?
Wie würd er Dir hinfort so treu ergeben seyn?
Wie würd er sich an Dir, zu stetem Dank, ergötzen,
Und alle sein Bemühn zu Deinen Diensten weyhn?
Indessen nimm dieß Blat, und die geringen Bogen,
Die arme Dankbarkeit kan jetzt nichts bessers thun.
Sieh, was Dein Saame trägt, was Du Dir selbst erzogen,
Und laß mich fernerhin in Deiner Liebe ruhn.
Die Allmacht schütze Dich, (so ist mein stetes Flehen.)
Die Allmacht schütze Dich bey Deinem Silber-Haar;
Der Himmel lasse Dich noch manche Jahre sehen,
Und mache Wunsch und Flehn so vieler Armen wahr!
Die Liebe trage Dich auf ihren Vater-Händen,
Und die Barmherzigkeit sey Deine Pflegerin;
Es müsse sich Dein Schmerz, Dein herber Schmerz wenden,
So bleibet Trost und Ruh Dein seliger Gewinn.
O daß der Höchste doch die Bande noch zerrisse,
Die Bande, welche Dich nun lange gnug gequält.
O daß auch noch der Neid zuletzt bekennen müsse,
Daß Marschalls Alter nur vergnügte Stunden zehlt.

Dergleichen Männer sind nicht überall zu finden,
 Die rechten Redlichen sind allenthalben rar,
 Die mit Gerechtigkeit, auch Lieb und Huld verbinden,
 Von denen Geiz und Falsch vorlängsten ferne war.
 Drum solte billig noch Dein Leben sich verzüngen,
 Es solte Deine Krafft von neuen munter stehn.
 O Vater in der Höh! ach! laß den Wunsch gelingen,
 Laß, wenn es dir gefällt, der Hoffnung Ziel erseh'n.
 Du thusts, und nimmst den Preis von meinen matten Rippen,
 Du giebst den Mädchen Krafft, und richtst die Schwachheit auf;
 Du führest Marschalls Schiff auch mitten durch die Klippen,
 Und endigest zuletzt mit Freuden seinen Lauff.
 Nimm auch der Mutter wahr, damit sie Marschalln pflege,
 Bis sich Sein müder Geist der Sterblichkeit entzieht;
 Damit sie bey Ihm sey, durch manche rauhe Wege,
 Bis Er auf Salems Berg in vollen Frieden blüht.
 Nun, Ehren-voller Greiß! was soll ich weiter sagen?
 Der Höchste sey für mich Dein Schild und grosser Lohn,
 Ich aber bleibe nun in allen meinen Tagen
 Dein höchst-verbundener, gehorsam-treuer Sohn.

DISSERTATIONIS MEDICÆ INAUGVRALIS

DE

ARTHRITIDE

PROOEMIUM.

Dolores, quibuscum corpori humano consistendum est, multi sunt & diversi: alibi enim dolores unam vel plures simul partes infestant ardentes & pulsatorii, quales inflammationum imprimis comites esse solent; alibi occurrunt dolores rodentes, acri & corrosiva materia partes sensu præditas irritante, vellicante vel corrodeute; non raro urgent dolores pressivi, causa aliqua vel externa vel interna partes violenter comprimente: aliæ par-

A 2

partes spasticis & convulsivis tractionibus & constrictionibus excruciantur; partes cavæ & in canales & saccos formatæ, nonnunquam violentas expansiones patiuntur, scilicet quando ventriculus & intestina à flatibus vel aliis contentis nimium expanduntur, uti in inflatione ventriculi, colica flatulenta, ileo & alvi obstructione observamus; aut quando renes, ureteres atque vesica urinaria à latente abscessu, sabulo, calculis, urina præternaturaliter in Ischuria retenta, nimium extenduntur, cujusmodi p. n. expansiones omnia vasorum genera suscipere apta sunt. Aliter se habent dolores à fractura, contusione, laceratione & dislocatione suscitati. Sicut autem dolores vario affiendi modo adeo multum inter se differre patet, ita quoque pro diversitate partium earumque peculiari structura & fabrica distincti emergunt: sic cephalæa quæ partes intra cranii cavitatem contentas affligit, aliter se gerit ac dolores, qui subinde in oculis, auribus, naso, faucibus, dentibus &c. percipiuntur. Alia plane ratio est doloris, qui pleuram in pleuritide, pulmones in peripneumonia, ipsum

ipsum cor in palpitatione afficit. In abdomine quoque diversæ atque distinctæ luduntur tragœdiæ in ventriculo, intestinis, renibus, vesica & partibus genitalibus utriusque sexus. Sic etiam non levis occurrit distinctio dolorum in extremis atque externis partibus, prout nimirum illorum sedes musculos, membranas, ligamenta, nervos, vel denique ossa & perostia specialius occupavit. Sicut autem ex adductis multitudo atque diversitas dolorum evidenter cognoscitur, ita longe major causarum series occurrit notanda, quæ dolorum tormenta & cruciatus corpori adducunt. Distinguuntur illæ in externas & internas. Externas constituunt omnia, quæ vel externe applicata vel intus admissa corpus humanum quomodocunque vel externe vel interne lædere apta sunt, diversimode scilicet vulnerando, urendo, contundendo, lacerando, frangendo, corrodendo, coagulando &c. Internæ causæ dolores adeo diversos in qualibuscunque corporis partibus excitantes, adeo multæ sunt, ut illas singulas ordine enumerare res sit maximi laboris. Ut paucas igitur easque frequentius occurrentes

tes hic solum attingamus, in primis à stasibus humorum eorumque stagnationibus, per multos eosque varios gigni dolores observamus: alios vero ab humorum peculiari & multum diversa acrimonia vel sulphurea, vel acida, vel corrosiva & putrefactiva, vel ex his varie mixta, quæ pro diversitate sua, carnosis, membranosis, ossis aut glandulosis magis & specialiter inimica est, originem accipere. Alium porro causarum ordinem constituunt res, uti à medicis dicuntur, tota substantia p. n. uti sunt vermes, carunculæ p. n. flatus, calculi, qualiacunque coagula, pro diversitate partium alios aut alios cruciatus excitantia. Sed limites præfationis effemus transgressuri, si plures hic enumerare susciperemus: quare filo hic abrupto, ad institutum speciale nos nunc convertimus, dum de peculiari dolore artuum, juncturas cum sævitia discruciante, specimen academicum edere decrevimus. Deus vero T. O. M. qualiacunque studia nostra in maximi Nominis sui gloriam ac multorum, morbi gravitate pressorum, solamen ac salutem clementissime dirigere, cœptis autem nostris benignissime annuere velit!

§. I.

§. I.

Aρθριτις ab ἀρθρον articulus, Latio donata vox quoque Arthritis audit. Antiquissimis Græcis auctoribus dolorem notat circa quoscumque articulos, magis vel minus acutum & urentem, qui pro diversitate partium, quas occupat, specialia sortitur nomina, unde vel podagra, vel chiragra, vel gonagra, vel Ischias dicitur, qui singuli tamen in articulis dolores, sub generico Arthritidis nomine comprehendi solent. Sic HIPPOCRATES *de affect.* p. 524. edit. Foëf. Articularis morbus cum corripuerit, calor & dolor corporis articulos invadit. Corripit autem etiam acutus, & in alium atque alium articulum tum remissiores tum acutiores dolores incumbunt. GALENVS *Lib. 10. de comp. medic.* secundum loca: Quod in omnibus est articulis articularis morbus, hoc in uno juxta coxendicem articulo ischiada, in pede vero podagram vocant. Et ARETÆVS *L. II. Cap. 12. de signis chronic. aff.* Arthritis communis omnium articulorum dolor est, verum pedum dolorem podagram, coxendicum ischiada & manuum chiragram vocamus.

§. II.

Veterum quidam qualescunque artuum dolores communi arthritidis titulo insignire consueverunt, adeoque non solum dolores illos, qui articulationes infestant, sed alios quoque, qui in externis partibus musculosis sedem occupant, sub eodem generico nomine comprehenderunt: Specialis tamen inter utrosque intercedit differentia, dum illic ligamenta tendinosa nervea, quæ ossium extrema mutuo connectunt, quate-

quatenus periostio cohærent, immediatum morbi constituunt subjectum; hic vero muscoli cum eorum communi membrana & tendinibus, qui ab ossibus secundum Baglivium produciuntur, acuto dolore & spasmo non solum in artubus sed aliis quoque partibus externis, ut cervice, thorace circumcirca, humeris, scapulis & dorso adfiguntur, qui adfectus melioris distinctionis causa à recentioribus Medicis, a) RIVERIO, b) BALLONIO, c) SYDENHAMO, d) ETTMÜLLERO, e) STAHLIO, f) HOFFMANNO & pluribus aliis Rheumatismi nominantur & ab Arthritide distinctius tractantur.

a) *Prax. med. Lib. XVI. Cap. III.* b) *Labyrinth. med. Lib. X. §. 41.* c) *Opp. p. 344.* d) *Opp. Tom. II. p. I. p. 679.* e) *Patholog. p. 688.* f) *Med. Systemat. T. IV. P. II. p. 427.*

§. III.

Diversis vero Arthritis incedit modis: aliter enim in ætate florentibus, aliter se gerit in senibus; & quos prima vice invadit, clementius tractat, quam qui eam pluribus vicibus sunt experti & ubi profundiores egit radices. Juniores & qui prima tentantur vice, vel rarius ab ea infestati sunt, mitiores hos sentiunt dolores, & intra paucos dies, observato solum regimine modice calido atque quieto, iterum liberantur, singulis vero novis accessionibus malum ingravescit & pertinacius redditur. Ubi vero jam jam in habitum abiit, ut plurimum circa æquinoctia scenam renovat & subinde initio unam solum partem levius corripit, hinc sensim augetur, & iterum post aliquot dies decrescens, dum interea aliam iterum pari modo infestat articulationem

nem, quam dein iterum deserit, & sic vel mox ægrum ad sanitatem redire finit, vel in alia loca progrediendo, tragœdiam adhuc per aliquod tempus continuat. In aliis vero subjectis, ubi major materiæ morbificæ suppetit adparatus, repente in plures irrui: articulos eosque acerbissime discruciat, per aliquot septimanas imò subinde menses pertinaciter inhærens. Quando vero in aliquo subjecto temperantiæ regularum tam quoad animum quam quoad corpus negligente, morbus magis invaluit, ab extremorum artuum articulationibus etiam ad vertebrae colli ac dorsi progreditur, ultimo neque naso, nec mento nec auribus parcens. Principium invasionis ut plurimum cum aliqua sit horripilatione, dein vero continuus calor p. n. modo intensior, modo remissior, morbum comitatur. Adest præterea sitis vehementior, siquidem de oris & faucium siccitate sæpe conqueruntur ægri, pulsus concitior & in cholericis quandoque simul durus & magnus observatur. Urina in ætate provectioribus saturate brunni vel lixiviosi coloris est, cum sedimento primum nonnunquam pauco vel nullo, dein morbo ad statum pergente, copioso furfuraceo & rubro quod tamen post aliquot dies non amplius conspicitur, urina tunc saturate flammeum colorem exhibente, cum levissima nubecula, qualis ejus constitutio morbi ulteriorem durationem significat. Sic vero transactis duabus vel tribus septimanis, æger ad sanitatem redit, nullis sensibus obviis morbi vestigiis observandis. Qui vero sic magis se subtrahit, quam è corpore migravit morbus, vel circa proxime insequens

B

æqui-

æquinoctium priorem instaurat scenam, vel antecedente paroxysmo morbi materia notabiliter subacta & discussa, isthoc absque nova tentatione præterire finit, verterente vero anno, computo à priore paroxysmo facto, denuo leni primum invasione se prodit, per aliquot dies continuos incrementa sumens, & sic diversas articulationes transcurrens, eodem quo cœpit modo sensum minuitur, donec tandem totus iterum dispareat: & hunc per plures sæpe annos procedendi observat modum, ubi æger tum animi, tum corporis temperantia studiosus est, insuperque quotidiano motu & labore corpus exercere non negligit, quanquam insuper, crescentibus annis, his non obitantibus, paroxysmi acutiores & magis pertinaces fieri observentur. Qui Veneri, Baccho & iræ crebrius litant, in ipso ætatis flore adedò graviter hoc morbo adfiguntur, ut nullo amplius tempore de vera lætari queant intermissione, sed per intervalla, acerbissimorum dolorum solum remissione aliquod obtineant solatium, quod tamen ut plurimum brevis est durationis, dum interea temporis artus crudelius doloribus distractos & debilitatos, debite movere inopes sunt, quod tanto magis fit, quando à tophaceæ materiae in juncturis concrectione, articuli distorquentur & cum incurvatione rigidi & inflexiles facti sunt. Hoc vero afflictis affectu, & per plurium annorum successiones crebros ejus paroxysmos perpeffi, ad propinquante & multò magis incremente senectute, eos successive vehementiores & diuturniores experiuntur, sensim in articulationibus callum contrahentes, unde non solum movendi facultas perit,

perit, sed etiam morbo ad summum gradum pro-
 cto, omni sanationis spe destituuntur. In hunc sta-
 tum deducti, constanti artuum laborantium premun-
 tur imbecillitate, nullo artis auxilio removenda, &
 proprio illorum calore fere destituuntur, ut propterea
 illos calidis admotis rebus crebro fovere, & multipli-
 catis involucris, ab externi frigoris accessu munire
 opus habeant, siquidem levi aliqua refrigeratione ad-
 missa dolores recrudescunt. Adeo vero laborantes par-
 tes languescunt, & nutrimento destitutæ, marcescunt.
 Accedente tandem lento calore cum adperitus abolicio-
 ne, colliquante diarrhœa vel phthisi, tandem deficiunt,
 aut subito suffocantur, vel apoplexia, præcipite extin-
 guuntur.

§. IV.

Præmissa morbi historia, præcipuas alicujus mo-
 menti circumstantias lectoris industriæ sistente, sequen-
 tem ponimus definitionem: Arthritis est dolor plus
 minus acutus & vehemens, in una vel pluribus simul
 articulationibus primo se prodens; hinc vero ad alias,
 subinde etiam omnes successive progrediens, sensim
 iterum remittens, & nisi callositas obitet, intermittens,
 cum calore, tumore, rubore & immobilitate partium
 adfectarum conjunctas, à fero vitioso acri tartareo, co-
 piosius adfluente & in articulationum ligamentis ner-
 veo-tendinosi stagnante fuscitatus, cum febrili com-
 motione conjunctus.

§. V.

Differentiæ arthritidis, quæ allegari solent, acci-
 dentales sunt, quando scilicet secundum diversas par-

tes adfectas in podagram, chiragram, gonagram ischia-
dicam, mentagram, dentagram &c. dividitur, quas dif-
ferentias à primis jam medicinæ parentibus adnotatas
fuisse, §. I. indicavimus. Aliter vero secundum diver-
sos, quibus incedit gradus, etiam discriminatur, quo-
rum tres præcipue attendi merentur. Primus nempe
& mitior gradus in primis observatur accessibus,
ubi dolores nec adeo acuti, nec pertinaciter durantes
occurrunt, quia ibi materia morbi neque quantitate
neque vitiosa qualitate adeò depravata peccat & pro-
inde facilius partim per poros dissipatur, partim ve-
geto & valido fibrarum nerveo-tendinosarum tonico
motu è loculis, quos occupavit, pressione urgetur &
expellitur, siquidem subiectum, quod primum ab hoc
morbo invasionem patitur, nervorum ac tendinum
hactenus robore valet & fluidi nervei copia non defi-
cit, unde primus iste gradus ea etiam prærogativa præ-
ulterioribus gaudet, quod ab eo restitutis longius plu-
rium mensium, vel aliquot annorum permittat spa-
tium, antequam novus instruatur paroxysmus. In se-
cundo seu medio gradu, morbus nunc maturitatem
quasi, attingit & ulterius confirmatur, singulis paro-
xyfinis dolorum acerbitate & duratione illos primi
gradus superantibus, quia nunc materiæ morbificæ
major in corpore præsto est apparatus, quæ quoad qua-
litem quoque longe corruptior quam in primo gra-
du existit, gypseæ scilicet indolis facta, quæ tubulis
membranarum & tendinum in juncturis impacta, per
illorum angustias transitum non nisi difficillimum in-
venit, unde illas nimis distendendo & lacerando,
necessa-

necessario exquisitos & pertinacius perseverantes parit dolores. Ad tertium vero & summum gradum arthritidem proVectam fuisse cognoscimus, ubi artus consummata nunc laborant infirmitate, quæ vix aliquam ad localem motum obeundum illis amplius permittit facultatem, unde artus vel claudicant, aut quod pejus, cum rigiditate, amissâ rectitudine, incurvata sunt, quales communi loquendi formula contracti dicuntur, in quibus omnis recuperandæ fanitatis spes decollavit. Horum vero artus non in ipsis articulorum tantum conjunctionibus, sed extra illas etiam variis nodis & tuberculis nulla arte curabilibus deformati conspiciuntur. Inde colligere datur, hunc morbum sensim sensimque magis invalescere, particulis tartareis tum quantitate augeſcentibus, tum qualitate deterioribus factis, quæ partes corporis obruentes, adeo crudelibus tormentis illas adficiunt.

§. VI.

Propria Arthritidis signa diagnostica, sentem! & imminentem morbum significantia sunt: sensus in artubus exquisitior, levi quacunq; offensione dolorem haud levem percipiens, ut si novi pedibus superinducti fuerint calcei, vel in pavimento acutis lapidibus strato aliquis gressum fecerit, aut ad lapidem vel aliud corpus durum pedem alliserit: horror vel simplex, vel iteratus, intensior vel remissior, cum lassitudine præter rationem corripens, proxime inſequentē calore febrili, cum solitis febris accidentibus, & fornicationis quidam sensus artus percurrens, cum aliquo in illis fervore præter consuetudinem invadente. Præ-

sentis signa sunt: dolor pungens, lancinans, urens vel alius quicumque non mediocriter excrucians, cujus tumor & rubor juncturarum comites esse solent, quam subinde non statim in principio compareant, sed post illud demum superveniant. Ordinarie fere in pedis pollice tragœdia aperitur, quæ deinde in aliis quoque articulis eodem luditur modo. Febris imminente morbo accensa perseverat, ubi vero dolorem non antecessit, sub ipsa hujus invasione æque ægrum infestat & comitatur. Quomodo vero tres diversi gradus discriminandi & specialius cognoscendi sint, & §. antec. petere licebit.

§. VII.

Pro graduum arthritidis diversitate, diversa formanda prognosis, eaque iterum vel peculiarem aliquem paroxysmum vel morbi hujus in universum eventum respicere debet, ubi tamen undiquaque sexus, ætatis & vitæ generis ratio habenda est. Si de præfente paroxysmo vel accessu quæstio occurrit, à mitiore brevior duratio & facilis ad sanitatem reditus expectandus est, cujus mox in invasionis initio aliqua observamus signa. Si enim unam singularem non plures numero infestat partes, si illam non nimium excruciat, si intra biduum vel triduum remittit, si inde in aliam iterum partem transeundo, mediocritatem servat, cæteroquin vero actiones à rectitudine non multum declinant, bonum & salutarem mox expectare licet eventum, qualem tanto certius sperare licet, si viro in arte perito cura commissâ & æger medici consiliis therapeutiis & diætæ morem gerere non recusat. Si vero morbus magis jam invaluit & ad

ad secundum jam provectus est gradum vid. §. V. actionibus vitalibus & naturalibus graviter simul declinantibus vel partim abolitibus, morbus non solum longioris est durationis, sed intermissionis etiam breviora permittit spatia, levi qualibet de causa recurrens: ut taceam, ejusmodi subiecta intermissionis tempore non semper firma sanitate frui, sed eam graviter labefactam experiri. Crebrius vero & atrocius revertentes paroxyfmi, qui aliquot jam annis adficta membra confecere, & sic ad summum & tertium gradum provecto morbo, nullum bonum spondent eventum, atque aegrum lecto continuo adfixum, tandem extinguunt.

§. VIII.

Quod generalem de exitu & duratione arthritidis prognosin attinet, recentior & mitior morbus subinde strictiore diæta, tempestivis & repetitis sanguinis missionibus atque se- & excretionum modicis promotionibus, in auxilium vocatis quoque artificialibus perfonticulos & vesicantia, adhuc fugari vel minimum ulteriores ejus paroxyfmi in plures annos detineri queunt; cum contra confirmatus radicalem non admittat extirpationem, si inprimis subinde medicastro- rum temeritate perperam tractatus fuit, & ager vel ex hæreditate vel pravo vitæ genere, junioribus jam annis, sibi illum contraxit. Nodosa vero facta exiguas vel nullas largitur inducias, neque etiam stricta animi & corporis temperantia placatur, circumspecte tamen tractata in seram senectutem miseram vitam protrahere permittit, de qua eventus diversitate HIPPOCRATES *Prophet. l. 11.* ita erudite pronuntiavit: *Juvenes nondum callos*

callos habentes curari possunt, si acurate vivant, laborisque sint amantes, alvumque bonam & apertam habeant, prudentem nacti medicum, sani evadent. Qui senes sunt, aut in articulis topbos habent, aut misere viventes cum sicca alvo, ii sane omnes humana arte sanari nequeunt. His certe succedentes dysenteriae optime medentur, quin & quaecunque aliae colliquationes infernae eos valde juvant.

§. IX.

Longa paroxysmorum serie è massa humorum vitalium tartareis moleculis magis magisque exclusis & in juncturis stasin facientibus, tophaceum concrementum sensim augetur & nova particularum adpositione in majorem excrescit molem, unde manuum & pedum digiti adeo redduntur nodosi, ut juncturae illorum distortae & inflexiles, ad motus & functiones quasvis inopes artus hocce efficiant. Et posteaquam in magnam creverunt molem, rigida & aspera superficie cutem eo extensam tandem perforant & lacerant, unde tormenta fiunt crudelissima. Tophaceis vero nodis sic à natura denudatis, vel arte apertis, non levis portio hujus tartarei concreti subinde abscedit, vel decutitur, qui tamen continua novarum ejusdem mixtionis particularum accretione ad priorem brevi adsurgit magnitudinem.

§. X.

Dum vero in quibusdam subjectis per plures annos hoc malum defæviit, hoc ipso simul excessu & consumtis membranis & ligamentis, dolores sensim mitescunt, adeò ut continui per bene longum tempus cruciatus tandem solaminis causam constituent. Fa-

tea-

teamur hinc oportet, inveniri nonnunquam fenes valida & robustæ constitutionis, qui auxiliante morum & vitæ moderamine, per aliquot annos tolerabilius se habent, neque exacerbationes adeo quam ante experiuntur, vehementes. Inde adpetitu ac somno fruuntur laudabili & sensuum ac animi gaudent vigore, hec uno infelices, quod artuum agilitate destituantur. Nihil autem mirum, *) & hos tandem longo annorum tractu confectos succumbere, siquidem illis musculi successive marcescunt & solvuntur, ligamenta una cum chordis nerveis flaccescunt & elatere suo privantur, organa vero depurationi humorum destinata vel nimium relaxantur, vel constringuntur, aut vitiosa materia infarcta obstruuntur, fluidum nerveum seu spiritus animales adeo crebris spasticis commotionibus & dolorum tormentis exhauriuntur, ipsa vero massa sanguinis s. n. optime temperata & necessariorum adparatu instructa, a laudabili crasi magis deficiens, inops reditur, unde per necessariam consequentiam universæ corporis œconomix ultimo fit inversio ac destructio.

* Sydenham in Tr. de Podagra.

§. XI.

Signis arthritidis diagnosticis, prognosticis, & progressu ad fatalem usque exitum quâ licuit perspicuitate explicatis, causas ejus, quantum possibile ex præmissis elicere satagemus, siquidem à priori illas demonstrare, nimis arduum & difficile, ne dicam impossibile esse judicamus. Ex ipsa igitur doloris qualitate, quem pungitivum, rodentem & urentem ægri conqueruntur, colligimus ejus formalitatem in spasmis
C fibra-

fibrarum, ligamenta & membranas unacum vasis componentium consistere, quos materialis causa illas exquisito sensu donatas distorquendo, pungendo, rodendo & violenter extendendo excitavit. Pro sententiæ hujus veritate militant pravi effectus atque symptomata, quæ vel perversa medicatione, refrigeratione, intemperantia in victu & hujus insalubritate retroactam materiam morbificam excipere solent, scilicet in capite vertigo, gravitas, dolor; in thorace tussis convulsiva, asthma spasmodicum & palpitatio cordis cum summa anxietate conjuncta; in abdomine cardialgia, singultus, vomitus, anorexia, tormina atque torsiones colicæ, dolores nephritici, ischuriæ atque vesicæ spasmus, quæ omnia formaliter spasmodica pathemata sistunt, à materiæ arthriticæ metastasi in viscera facta, orta.

§. XII.

Circa materialem & efficientem causam doctores in diversas abierunt partes, siquidem veteres modo cattarrhos, nunc calidam & siccam hepatis intemperiem, nunc bilem, pituitam, melancholiam, denique humorem salsum, tartareum & acrem in venis & arteriis stabulantem accusant. E recentioribus a) STISSERO causa efficiens interna haud alia est, quam humor serosus & lymphaticus, sale acido & corrosivo multum imprægnatus & viscidior factus. HÉLMONTIVS pro causa principali spiritum vitæ fermentali & artubus hostili aciditate indutum accusat, à quo non multum b) SYLVIVS distat, qui æque spiritum acidum majore acrimonia peccantem pro causa agnoscit. c) *Thomas SY-*

DEN-

DENHAM felicissimus Angliæ practicus, labefactam tam in partibus quam succis corporis universis concoctionem culpat, quam ut plurimum lædi ait à spirituum animalium defectu, Veneris usu nimio vel ætatis consumptione orto. d) *G. E. STAHLIO* p. m. podagrico-arthriticorum affectuum pathologia in connexion illa consistit, quæ universam ejus pathologiam constituit, motuum, conatum, directionum atque destinationum, sanguinis ventilationi per sinceram evacuationem dicatarum. e) *Richardus BONSTON* Arthritis causam corrosivum acrem humorem cum pituita mixtum statuit, qui oleosæ mucilaginis, quam articuli suppeditant, crasin pervertit. f) *Richard. BLACKMORE* sanguinis massam componi docet è particulis diversæ naturæ pro reparandis & augendis differentibus corporis partibus elaboratis & depuratis, quæ deinde distribuuntur & in partibus deponuntur, quarum aptæ & destinatæ sunt nutritioni. Jam vero evidens esse ait, quod ex iis nutriamur, è quibus construimur, tenaces propterea & viscosas in sanguine fibras conservandis & augendis ligamentis, tendinibus & membranæ æque adaptatas ac duriores tartareæ reparandis & conservandis offibus inserviunt. Si itaque istæ particulæ sanguini permixtæ nimium contrahunt lentorem, spissitudinem & cretaceam duritiem, ob quam canalium capacitati disproportionatæ, ad has partes libere pertingere nequeunt, incarceratæ & quasi incuneatæ ibi hæsitant & similibus accedentibus sensim auctæ adeo coacervantur, ut inde obstructæ partes intumescant, membranæ vero, tendines & ligamenta, quibus ossa mutuo inarticulata

connectuntur, secundum fibras & ductus ultra naturalem tensionem violenter urgentur, acuti & furentes excitantur in juncturis dolores.

- a) *Tr. de Podagra.* b) *Prax. med. appendicis Tr. VIII. s. 253.* c) *Tr. de Podagra.* d) *Theor. med. Sect II p. 79R.* e) *Tr. de arthritide & strumis.* f) *Discourses on the gout, rheumatism, and the kings evil.*

§. XIII.

Nostram si de recensitis causis epicrisin addere liceat, illi maxima ex parte à nobis vero non aberrare videntur: visciditatem enim lymphæ & muciditatem stasis in juncturis & hinc natus cum aliqua inflammatione tumor circa juncturas, evidenter probat; salinam vero illi admixtam acrimoniam rosivi & lancinantes arguunt dolores; terreas vero in morbo confirmato illis accedere particulas, tophaceæ non obscure innuunt concreciones; ad istiusmodi vero humorum cacochymiam labefactatas tam in partibus, quam in universis humoribus concoctiones, addo secretorias & excretorias depurationes effective concurrere Sydenhamio facile largimur. Arthriticis dein paroxysmis cum statu plethorico & spontaneis sanguinis ventilationibus peculiarem intercedere nexum, qualis inter causam viget atque effectum, inde redditur probabile, quia tempestivis sanguinis sat largis per nares vel hæmorrhoidalibus vasa interna evacuationibus repetitis, non solum subjecta ad arthritidem prona, ab ea præstantur immunia, sed & qui jam antea torturæ hujus morbi subjecti fuerunt, inde non solum longiora intervalla, sed paroxysmos quoque mitiores experiuntur; è contra vero dictis sanguinis excretionibus vel sponte emanantibus vel empiricorum malis artibus sup-

suppressis, crebriores recurrere paroxysmos eosque & longiores & crudeliores, attenta hactenus in praxi docuit observatio; ut jam taceamus, artificiales quoque sanguinis evacuationes statis temporibus administratas, æque ad præsertionem & mitigationem multum valere, adeoque tali respectu etiam b. STAHLII sententiam suo niti fundamento concedere possumus. Propius vero nobis scopum attigisse videtur BLACKMORE, qui ductus & canales, per quos succus nutritius in ligamentorum & membranarum articulos vincientium fibras mittitur, ab illo præternaturaliter viscido & tartareo facto obstrui, hinc vero violenter distractis & extensis istis exquisitior sensu præditis fibris, arthriticos tumores & dolores, efficienter productos gigni perspicue docuit. Vid. §. antec.

§. XIV.

Tartareum vero istud p. n. coagulum simili ac vini tartarus modo ex acido viscido ac terreo elemento coire, tam ejus effectus supra commemorati, quam etiam topiorum arthriticorum soliditas, maxime vero analysis demonstrat. Uterius pro adfertur nostri veritate notabilis admodum inter arthriticos & calculosos adfectus convenientia & frequenter observati utrorumque metaphematisismi militant. Ex observationibus enim non ita raro occurrentibus constat, calculosos fieri podagricos & vice versa. Serum vero utrobique tartarea falsedine imbutum esse, ejus, quod è sanguine coagulato colligitur, exactius examen, imò sudorum, quos ejusmodi subjecta fundunt, falsus sapor probat. Insuper vero in inveterato malo membranæ & ligamenta

erosa & consumta §. X. acrem salinam arthriticæ materiæ indolem arguunt. Omni tandem exceptione major est chymica analysis topthorum arthriticorum KERKRINGII *) destillatione nimirum spiritum extraxit inter illum è tartaro & Sale ammoniaco medium, hoc scilicet acidiozem, illo vero mitiorem, & oleum empyreumaticum tartari oleo simillimum: caput autem mortuum sal præbuit à sale tartari parum diversum, nisi quod sapore quodammodo nauseosum erat.

*) *Spicileg. anatom. Obs. 28.*

§. XV.

Ulterius vero nunc dispiciendum est, unde tantus mucidæ tenacis ac tartaræ cacochymicæ proventus sit, quem remotarum causarum enucleatio nobis in apricum collocabit. Primum autem inter illas locum connatæ & hereditariæ fibrarum motricium teneritudini ac imbecillitati tribuimus: è talibus enim contexta & fabricata motuum organa vasa & viscera, pro attenuandis, separandis excernendis crassis & crudis minusque mobilibus humorum moleculis, non sufficiente tono & elatere donata sunt, unde multæ inutiles & heterogeneæ in corpore retinentur & accumulatur partes universalem tandem cacochymiam ingenerantur, ut hinc multi graves & præcipue chronici pullulent morbi. Ejusmodi corporis structuræ teneritudo & imbecillitas in arthriticis ut plurimum sensui obvia est, quippe in quibus minus ventrosos musculos, tendines, nervos & ligamenta admodum exilia, vasa quoque multa, sed valde angusta conspiciamus.

§. XVI.

§. XVI.

E rebus deinde non-naturalibus non-nullorum usus illegitimus remota causandi ratione viam ad arthricos adfectus parat. Veneris abusum multi accusant medici: quia enim feminis hoc ipso nimia fit profusio, quod lymphæ delibatissima & maxime spirituosâ portio est, unde partes fluidæ subtilitatem & spirituâscientiam, solidæ vero tonum & elaterem fœnerant, inde fit, ut fluida lentorem & mucescentiam solidæ vero maximam imbecillitatem & languorem contrahant, unde pravi illi quoque consequuntur effectus, quos antec. §. ex connata imbecillitate larga segete pullulare diximus. Experientia vero ulterius confirmat, juvenes præmatura & immodica Venere usos, naturali conspirante dispositione §. XV. in optimo ætatis flore ab arthritico morbo infestari; cum contra * HIPPOCRATES bene observaverit, evnuchos podagra non laborare; neque puero illam ante Veneris usum contingere; nec mulierem podagra corr. ipsi, nisi menstrua ipsi defecerint.

* *Apbar. Sect. VI. 28. 29. 30.*

§. XVII.

Intemperantia victus lauti & opipari, ingeniosa arte parati & penetrante ac intensiore sapore (*haut goust*) præditi, femina & pabulum arthritidis suppeditat admodum potens: vel enim ad ejus genesin active confert, vel hæreditariam accelerat & exasperat. Ventriculus enim quotidie tali cibo magis delicioso quam salubri repletus, eidem debite dissolvendo, comminucendo & ob partium heterogeneitatem contemp-
perando

perando, ut in aptum nutrimentum faceſſat, impar eſt, unde notabilis remanet cruditas & intemperato- rum ſuccorum quantitas, quibus inquinatus chylus, ſemina ad hunc generandum morbum ſpargit prolifera, quæ tanto promptius germinare occipiunt, quo magis corpus à parente per hæreditatem diſpoſitum, vel fervidis ſuccis abundans vel plethorico-caco- chymicum offendunt. Longo vero uſu ejuſmodi ſapido- rum ferculorum, magis gulæ quam ſanitati congruo- rum adeò tandem ex conſuetudine adpetitus & gu- ſtus depravatur, ut omnia ſimplicia, ſalubria tamen ali- menta reſpuant, & propterea morbus quotidie, novo accepto fomento, magis invaleſcat & nec diæterica remedia ſalutaria adplicare, nec pharmaceuticis, ægris optato cum ſucceſſu opitulari ſit integrum.

§. XVIII.

Nimius porro & intemperans vini potus magnam vim ad tartareas cruditates in corpore generandas ob- tinet, ſiquidem ex obſervatione a) b. HOFFMANNI con- ſtat, nihil plus ad tartaream illam, aut quomodocun- que appellare liber, materiam podagricam & arthriti- cam aptum eſſe, quam vinum: quæ eſi in corporibus quibusdam ſequeſtratur, tamen in illis, quæ viſcerum debilitate laborant ſervatur atque in ſanguine accu- mulatur. Non autem omnia æque vina copioſi tar- tari gignendi elementis abundant, ſed alia magis, alia minus iisdem ſaturata deprehenduntur. Nova inprimis & recentia, è quibus tartareæ moleculæ nondum præcipitatae fuerunt, ut & acida, acido-auſtera ex uvis non ſatis maturatis preſſa, acido-terreis & mucidis par- ticulis

ticulis præ aliis saturatæ judicantur, quæ crebrius & inmodice hausta, cacochymiam acido-tartaream humoribus ingenerant, quæ dein matrix & nutrix fit arthritidis. Habita vero consideratione soli, a) illa, quæ in terra pingui, argillofa & limosa proveniunt, ad fovendam podagram esse paratissima, observatum fuit, cujus generis sunt Bohemica, Hungarica, Austriaca, etiam Thuringica. E Gallicis vinis b) Burgundicum & Campaniense adeò arthritidis feraces esse referuntur, ut qui pridie largius illis se repleverant, insequente statim die dolores in artuum sentiant juncturis; quod illis imprimis contingere solet personis, quæ in declinante jam sunt constitutæ ætate. Vina cæteroquin intemperanter sumta, organorum chylicantium tonum destruere, concoctiones turbare, & particulis æis volatilibus, quas ob volatilitatem, promte ad cerebrum mittunt, fluidi nervei, quod in cerebro paratur, crasin & puritatem invertere, unde organorum, quæ motibus præfunt, robur notabiliter minuitur vel perditur, ut propterea depurationi humorum destinata viscera minus commode, quæ è vinis noxia suscipiuntur, secerni & excerni queant, quorundam celeberrimorum est sententia auctorum.

a) Hoffmann *Med. Syst.* T. IV, P. II, p. 513.

b) Blackmore *lib.*, allegato, p. 56.

§. XIX.

Ubi vero hætenus enarratis causis graves & vehementes adfectus animi adfoeciantur, ibi arthritici adfectus citius & majore cum impetu producuntur & contumaciores se gerunt. Vehemens ira non raro, si

D

ita

ita loqui licet, flabellum constituit, quo latentes arthriticorum dolorum igniculi in flammam ardentem aguntur, quod ipsum subinde etiam à mœrore & profundiore tristitia æque fieri observamus, quatenus istæ animi commotiones ordinem, proportionem & harmoniam motuum turbant & destruunt, unde immunitis vel partim abolitis actibus secretoriis & excretoriis, crassiores impuritates viscosæ & tartareæ seu salino-terreo-sulphuræ in corpore retentæ, materiam & pabulum arthritidi subministrant, ut non taceamus, vehementi ira vel subito terrore paroxysmos arthriticos sæpe subito resuscitari, ubi fomes morbi in corpore cacochymico delitescit.

§. XX.

Otiosæ quoque & sedentariæ vitæ cum luxuria inprimis conjunctæ ad arthriticos adfectus gerandos maximam vim esse, communi omnium constat observatione. Hinc est, quod multi literatorum præ aliis hujus morbi tormentis se expositos experiuntur; inde nobiles & aliæ eminentioris dignitatis personæ præ rusticis, mercenariis & mechanicarum artium magistris, crudeli istoc morbo sæpe & cum sævitia tentantur, unde vulgò quoque die *Herren-Krankheit* nominari consuevit. Quo plus enim ingeritur, tantò minus digeritur, unde multæ in corpore gignuntur & cumulantur cruditates, quibus nisi vegetus & quotidianus motus & corporis exercitium succurrant, cujus ope illæ debite validiore agitatione & attritu comminuantur & dissolvantur, insuperque secretiones & excretiones pro necessaria fluidorum depuratione promovean-

moveantur, facta cruditas adparatu sat efficaci, inde aliis conspirantibus causis arthritis producitur, tanto cum tempore magis invalescens, quo minus à consueta desidia & luxuria ejusquemodi subjecta ferid discedere student.

§. XXI.

Sicut ab excretionum ordinato successu sanitatis magna ex parte pendet conservatio, ita earundem consuetarum imprimis tam naturalium quam arte paratarum defectio & omisio sanitati non leve damnum adficere solet. Prout vero individua ad hos vel illos morbos disposita sunt, & feri vel bilis vel ipsius quoque sanguinis & aliorum humorum excretiones deficient, eatenus quoque diversi inde propullulant morbi. Quando igitur ad arthritidem dispositi ex refrigeratione vel alia causa gravem transpirationis patiuntur suppressionem, aut consueti sudores nocturni universales, vel pedum particulares deficient; vel cholericæ fluxiones & diarrhœa antea suis periodis accedere solitæ, emanent, Arthritidem inde consequi observamus: sicut etiam paroxysmi arthritici turbationem talium excretionum sæpissime fati acuti excipere solent. Idem suffragante experientia de sanguinis quoque excretionibus adferere licet, quod illis suppressis vel omisiss podagræ accessui via paretur. De hæmorrhoidalis fluxus efficacia in avertendis & eradicandis adfectibus arthriticis veterum & recentiorum legimus testimonia, *) & mulierem podagra non affici, HIPPOCRATES quamdiu menses non defecerint recte observavit. **)

*) *Crato Conſu Lib. I. 15. Foreſtus Obſ. L. XXIX. 24. Liberatus de Liberatis Podagr. polit. p. 161. Annales Med. phyſ. Vratiſlab. A. 1718. p. 1872. ſeq. Stablius Patholog. p. 806. & 809. Hoffmann. Med. Systemat. T. IV. P. II. p. 15. **) *Aphor. Sect. VI. 29.**

§. XXII.

Præmiſſis, quæ ad arthritidis theoriam ſpectant, nunc etiam ad practicam ejus tractationem accedimus. Primo itaque notandum ducimus, quod, quia arthritidis jam facta & cum in habitum degeneravit, difficilis imò impoſſibilis nonnunquam curationis, cum medicorum in præſervationem maxime intendi debeat, quippe quæ facilior & expeditior eſt priorè. Antec. §. XVI. inter præcipuas arthritidem gignentes cauſas præmaturum & immodicum Veneris exercitium retulimus, unde recte collegimus, ejus prudentem moderationem, vel abſtinentiam multum ad arcendum hoc malum valere, inde enim & ſolidorum robor & fluidorum agilitas & ſpirituafcentia optime conſervabuntur. Sicut autem luxuria & intemperantia circa victum concoctiones vitiant, & pravos humores ingenerando arthritidi efficax fuſcitabulum & pabulum præbent, ita ſobrietas & temperantia cum prudente ſelectu ſalubrium alimentorum in præſervatione maximi ſunt momenti, adeò ut alia cuncta remedia ſine horum obſervatione irrita deprehendantur. A vino & aliis liquoribus ſpirituofis inprimis abſtinentia vel maxima circa illorum uſum moderatio teneri debet, quippe quæ materiæ morbificæ tanquam efficienti cauſæ corpori inſinuandæ aptiſſima eſſe, ex iis, quæ de vini noxa §. XVIII. diſſerimus, abunde conſtare poterit.

§. XIII.

§. XXIII.

Ad arcendam arthritidem æque necessarium est, ut in animi conditionem & actiones probe animadvertamus. Vitandi vero præcipue illi impetuosissimi motus, qui corporis œconomiam, h. e. moderatos & expeditos organorum corporis motus, quibus fluida in circulum aguntur & à quorum harmonia & proportione omnium functionum integritas & rectitudo pendent, graviter turbant vel in transversum agunt. Iræ igitur ac terroris, nec non diuturni mœroris pathemata omni adhibito studio vitare vel coercere consulumus, utpote quorum impetu non solum primi arthritidis accessus provocantur, sed etiam in illis, qui hunc morbum jam antea experti sunt, novi attrahuntur paroxysmi. Et quia nimia animi intentio & profundæ meditationes, vires ad corporis functiones rite peragendas necessarias subtrahunt, unde tam concoctionis, quam elaborationis laudabilium humorum, inutilium vero se- & excretionis negotium vacillat, & in ataxiam ducitur, idèd etiam circa illas sibi temperare & modum servare opus erit.

§. XXIV.

Labor articulis ex præcepto *) HIPPOCRATIS saluberrimus, & tam his quam carnibus cibus est, cui etiam **) GALENVS adstipulatur, dum inquit: *Labor sive exercitatio articulis musculisque veluti cibus est; augentur enim & roborantur exercitationibus, non secus ac cibus.* Quemadmodum vero nihil tam certum, quam otii vitia negotio discuti, sic nihil tam salubre, quam superfluitatum mala motu absumere. Moderata inprimis

ligamentorum deambulatione agitatio & viscerum equitatione concussio, musculis robur addunt: his enim vitalium succorum promovetur circulatio, fluido nervo conciliatur subtilitas & agilitas, adpetitus atque digestio promoventur, & M. S. a corruptione & coagulo, cellulæ vero glandularum & viscerum recessus ab obstructione vindicantur.

*) *Epid. Lib. VI. Sect. IV.*

**) *in Commentario in hunc locum.*

§. XXV.

Excretionum tandem prudens ratio est habenda, ut tam serosæ & biliosæ, quam sanguineæ conserventur & promoveantur. Illarum itaque habitus probe observandus, ut vel anomalæ, vel diminutæ aut abolitæ in ordinem reducantur & natura circa illos defectus artis subsidio compensetur. Commendanda proinde vomitoria, laxantia, eaque cum ☿ dulci parata, VSnes, scarificationes, & inprimis hæmorrhoidum deficiente fluxu, hirudinum in ano applicationes. Et quia transpirationis ex refrigerio suppressio inprimis perniciose observatur, ejus conservatio & promotio omni modo sub regimine temperate calido procuranda, & in universum excretiones etiam excessu peccantes non facile minuendæ, multò minus sistendæ sunt. Arte vero instituendis evacuationibus tempus vernale præcipue, hinc vero autumnale circa æquinoctia commodum erit. Pro VSne vernale præcepit HIPPOCRATES *Aph. Sect. VII. 53.* Hirudinum autem ad sedis venas adplicationem autumno, commendabit LIBERATYS *de Liberatis, Podagr. Polit. p. 162.*

§. XXVI.

§. XXVI.

Ex iis quæ §. XXII. de curationis hujus morbi successu & eventu posuimus, jam satis constare arbitramur, confirmati vel ex hæreditate contracti curam *) radicalem difficillimam, ne dicam in hunc usque diem impossibilem esse, cum nondum tam efficacia remedia à quoquam inventa sciamus, quæ eidem extirpando sufficiant. Propterea tamen artem omnino inopem accusare iniquum esset, cum illa methodo & mediis se instructam multoties probaverit, quibus longiores à morbi insultu inducias procurare & paroxysmi præsentis vim retundere eique angustiores limites constituere valeat. Inprimis vero temporum, quibus arthritidis solenniter adfigere solet, observatio necessaria est, ut ante illius accessum humores minuendo, corrigendo & depurando, visceribus vero vitalibus & naturalibus prospiciendo, ut muneribus suis, si non in totum, in tantum tamen præesse queant, morbi vis & contumacia eousque minuatur, ut & minus duret & levioribus stipatus incedat symptomatibus.

*) *Sydenham Opp. p. 606. Blackmore, Discourses on the Gout, p. 74. Hoffmann, Lib. supra cit. p. 522.*

§. XXVII.

Quia igitur constante innotuit observatione, arthriticos circa æquinoctia vere & autumnò torturæ consuetæ subjici, medici hætenus operam adhibuerunt, ut morbi invasionem anticipando sanguinis circulum, qui omnis sanationis fundamentum est, expeditiorem efficerent, humores corrigerent, atque vitioforum excretionem promoverent. Eum in finem ante

te

te æquinoctia institutæ VSnes, ut laxatis vasis & humorum in illis contentorum compage, liberior feret fluidorum progressio, & heterogeneæ partes, è reliquarum consortio in aptis secretionum organis, facilius separari possent. Deinde, ut pedibus præcipue prospiciatur, b. HOFFMANNVS maxime scarificationem in dorso pedis institutam commendat, quam singulis trimestribus repetere consulit, unde insigne allevamentum tam in aliis, quam se ipso, se expertum esse testatur.

§. XXVIII.

Cum vero ex SYDENHAMII & aliorum iudicio concoctionum vitia ad gignendam arthritidem femina & pabula præbere soleant, ex aliquorum consilio robustis, in flore ætatis constitutis, & otiosam ac lautam vitam ducentibus, menstruis periodis vomitoria exhibentur, eo fine, ut cruditates in ventriculo collectæ, unacum copia bilis & succi pancreatici, ubi hi humores abundant, & à naturali crasi desciverunt, evacuentur; cui vero remedio, alii laxantia, per epicrasin vernali & autumnali tempore adhibenda, substituunt, imò præferunt. * *Reinerus* SOLENANDER syrupum de Spina cervina ad ʒvj. vel ʒj. pro dosi commendavit. Aliis vero magis infusa è rad. elleb. n. rhabarb. or. agarico, Fl. acat. rec. additis quibusdam rad. resolventibus & herbis amaris, antiscorbuticis præcipue, placent.

* *Consil. Scd. I. XX.*

§. XXIX.

Evacuantia ista dein utilissime excipiunt alterantia, quæ 1) acrium & biliosarum diluicionem; 2) mucido-

cidorum & tartaream dissolutionem, vel 3) acrium salino-sulphurearum inversionem & absorptionem respiciunt, ubi tamen semper simul emergens effectus diuretico-diaphoreticus observari & attendi meretur. Pro prima & 2da intentione vero opulentioribus imprimis Thermæ Carolinæ ex usu esse solent, quarum largo usu mucidæ & coagulatae partes dissolvuntur, diluuntur & fluxiliores efficiuntur, ut teneri canales, in quibus intercepti hærent, expediantur. In istarum vero locum acidularum & aliarum thermarum usus substituitur, prout cuivis commodissimum est, neque salutari destituuntur effectu, si decente methodo & convenienti regimine tales aquæ potantur. Quibus vero talibus uti non licet, non sine notabili emolumento a potibus spirituosis & per fermentationem paratis abstinentiam, & in horum vicem decocta pro potu ordinario commendamus, e. g. \mathfrak{R} . Rad. Scorzonæ. \mathfrak{z} ij. Sassa-par. \mathfrak{z} j. cichor. \mathfrak{z} o. Rasur. C. C. \mathfrak{z} j. Passul. minor. \mathfrak{z} ij. C. C. g. m. coque c. s. q. ∇ font. ad remanent. \mathfrak{v} viij. colat. sub finem coctionis addendo: s. anisi vel fœnicul. \mathfrak{z} o.

D. a) Sydenhamius in podagra contumaciori & inveterata à potu quovis spirituosio & fermentato abstinentiam, atque in ejus locum potum diæteticum laudat. cujus compositio hæc est: \mathfrak{r} . Sassa-par. \mathfrak{z} vj. Rad. chinæ, L. Sassafr. aa. \mathfrak{z} ij. Glycyrrhiz, \mathfrak{z} j. C. C. g. m. coque in ∇ font. congiis duabus & in fine adde Sem. anisi \mathfrak{z} ss. Liqueur colatus per subsidentiam clarificetur. Alii pro eodem scopo ferum lactis recens & probe depuratum laudant. Nonnullis lac, asinum præcipue inter optima & probatissima remedia collocatur.

E

Antiquif-

Antiquissimis jam, referente Plinio L. XXVIII. temporibus lacte cum emolumento in arthritide usi sunt, cujus testes quoque b) HIPPOCRATEM & c) CELSUM allegare possumus: usum vero à pluribus seculis neglectum, antecedente seculo à Parisino quodam medico revocatum fuisse, testis est GREISELIUS d). Quantum nobis de usu lactis in Arthritide innotuit, certi asseverare possumus, lactis usum non undique tutum, & effectum salutarem non omnino certum esse, in nonnullis tamen subjectis proficuum observatum fuisse uti *Brunnerus à BRVNN de se ipso retulit*; e) plura vero ejusmodi exempla congeffit GREISELIUS f).

a) Oper. 583. b) Lib. de affect. c) Lib. IV. Cap. 24. d) de cura lactis in arthritide. e) In Actis Phys. Med. A. N. C. Obs. 127. f) lib. cit.

§. XXX.

Ad mucido-tartareas particulas dissolvendas & vasculorum infarctum submovendum Tincturæ alcalinæ, Essentiæ radicum alexipharmacarum acres, salia neutra recte parata, succinata, & antimonialia antec. §. commendatis interposita vel adjuncta, utilitate non destituuntur, regimine inprimis observato diapnoico, cujus tanta est necessitas, ut hoc insuper habito desideratus vix attingi queat scopus. Compositiones autem sequentes sæpe proficuas experti sumus: ℞. TR. † ii ℞lat. Ess. Succini aa. zij. M. dentur mane & vespere guttæ xxxij. vel ultra. ℞. Ocul. ℞ pp. † diaphoret. ℞ ℞lat. aa. zij. O dep. Regul. † ii medic. aa. ʒo. M. F. Pulv. div. in vj. p. æ. quarum duæ per diem sumantur. ℞. Ess. alexipharmac. Stahlī zij. fumar. succini aa. ʒiʒ. M. dentur mane & vespere guttæ xl. Quia vero arthritidis

thritis peculiarem cacochymiam supra explicatam pro matre habet, medicamenta laudata per dimidium, vel, ubi profundiores jam egit radices, per integrum mensem ante ordinarium accessionis terminum continuare opus est.

§. XXXI.

Cum autem arthritidis prodromi, extraordinaria nimirum lassitudo, dolores per artus tensivi, somnus inquietus & interruptus cum capitis gravitate illam in propinquo esse significant, ante omnia primarum viarum à fordibus mucidis, acidis & biliosis repurgatio curæ esse debet, id quod commode & secure vel clystere, vel mitiore laxante obtinetur. Ex usu pro hoc fine esse poterit: vel Θ Angl. ad ʒvj . in ∇ tepida datum, vel paulò minore dosi, mirabile Glauberi, tum vero Rhabarb. pulv. ʒß . cum Crem. ʒ. gr. xv . mixta, aut talis haustus: Fol. senæ SS. ʒiß . Fibr. elleb. nigr. Polypod. aa. ʒj . Sem. anisi ʒij . c. c. g. m. coque in f. q. ∇ font. ad remanent. ʒiij . colat. cui adde Sir. de spina cerv. ʒiij . M. detur pro una dosi. Insigne vero commodum ab ejusmodi remedio tempestive adhibito expectari potest, quia hoc modo notabilis copia materiæ vitiosæ in morbi pabulum abituræ subtrahitur, unde dein ille mitior incedit & citius vincitur. Vide quoque PECHLIN. *Obs. Cent. II. 26.*

§. XXXII.

Morbo jam facto, & è perspicuis ac certis signis cognito, vel in primo statim ortu extinguendo, vel adুক্তiore & ad statum progresso promte coercendo & debellando, varia hic illic cum hyperbole commenda-

ta & pro arcanis celebrata remedia leguntur; variae etiam methodi sunt, quarum alii hanc, alii aliam eligunt, sed omnia vana & irrita esse ingenue profite-
mur, ubi absque causarum cognitione, & omnis medicationis contra illas directione, medendi conatus dolorum saevitiam submovendam unice pro scopo sumit: inde enim fit, ut absque ratione & iudicio quaecumque vel externa vel interna adplicentur medicamenta, quibus morbus summo cum exitio, serius vel citius certo sequuturo, intro vertitur, vel magis contumax & rebellis efficitur.

§. XXXIII.

Tutissima proinde via incedunt, qui non solum exactum diætæ regimen supra in methodo præservatoria commendatum, ægris præcipiunt, sed etiam iuxta indicationes §. XXIX, enumeratas in ipsis paroxysmis curam administrant, & ab omni tumultuaria & impetuosa medicandi ratione prudenter sibi cavent; potius vero remediis diapnoicis, temperatis resolventibus minus calidis, & corrigentibus ad metam non properant, sed lento gressu procedunt. Natura enim non vult pelli, nec cogi, sed manu duci. Præterea interne specialius laudant *) decoctum quod è ligno Quajaco, sarsapar. & rad. chinæ, cui certa quantitas polypod. & hermodact. additur, conficiunt, cuncta in vino & ∇ dupla quantitate coquendo. Adeò vero magnis haustibus ingeri debet, ut intra triduum fere xxiv. ejusdem libræ consumantur. Aegro durante hac curatione, quæ triduo absolvitur, in sella sedere licet, diaphoresi continuæ per hoc tempus vacando, cui
quan-

quandoque etiam urinæ & alvi solutio accedit. D.
Rud. Camerarius simplex conorum pini decoctum extollit, & *Forestus* Lappæ maj. decocto podagram curatam refert. Alii è lumbricis terr. paratis & Saccharo lactis peculiarem tribuunt virtutem. Præterea quoque pro levamine dolorum varia externa commendantur, ut Cervaria nigra catapl. forma adplicata, Empl. de ranis cum quadruplici φ , Cataplasma è mica panis albi & croco cum lacte paratum; frustum carnis ab animali recenter mactato desumptum, Camphorata, Ω Θ \star , succus lumbricorum terr. Sed tranquillam dolorum tolerantiam, & excepto simplici calore, ab omnibus externis abstinentiam, inter tutiora reponimus.

*) *Miscell. Berol. Vol. I. p. 129.*

FINIS.

NOBI.

NOBILISSIMO ET CLARISSIMO
DN. CONRADO WILHELMO LANGE,
SOMMERHUSA-FRANCO,
MEDICINÆ DOCTORANDO DIGNISSIMO,

S. P. D.

SIMVLOVE INCOLVMITATEM ET SECVNDOS AGENDORVM
SVCCESSVS ADPRECATVR

D. PAVLVS HENRICVS Vogel,
MED. PROF. PVBL. O. ET FAC. ASSESSOR.

Artem morbis corporis humani medendi ipsunq[ue] ejus exercitium non dedecere Theologum, sanctissimi Salvatoris exemplo omni exceptione majore, sacra ab Evangelistis consignata historia luculentissime probat. Qui enim animarum perditarum ardentissime querebat. salutem, neque corporis sanitatem, in fide potentibus, restituerere recusavit, id quod equidem non in facile sanabilibus, sed humanam maxime operam eludentibus morbis, scilicet in cæcis & mutis à natiuitate, in paralyticis, hæmorrhagicis, demoniacis, hydropicis & aliis summo miraculo præstitit. Sequuti ejus exemplum, impari licet virtute & successu quamplures, qui Theologiam & Medicinam amica copula junxerunt. S. Lucas Apostolus, sacre historie conditor, Medici personam egit, Ep. ad Coloss. c. IV, 14. In antiqua Ecclesia Sacerdotes non pauci Medicorum catalogo adscripti, teste Baronio, Annal. T. III. Johannes XXIII. Pontifex, antequam banc adipisceretur dignitatem, Petrus Hippocrates vocatus, edidit Medicinam pauperum. E monachis Medicinam excoluerunt & eruditissimis locupletarunt Constantinus Africanus, Raymundus Lullius, Jo. ab Indagine, Albertus magnus, Basilius Valentinus, Thomas Campanella, Arbanas, Kircherus, aliiq[ue] plures. Si itaque nec conscientie nec decoro repugnat Theologiam cum Medicina conjungere, neque è cathedra theologica in medicum transitus culpandus erit. Dum autem Nob. One Doctore, multoties sacris è cathedra ecclesiastica dictis sermonibus animarum saluti profuisti, nemo TIBI crimini vertet, TE nunc Medicam quoque conscendisse cathedram, in possessionem agris pro reparanda corporis salute auxilio adfuturus. Viam igitur, quam ingressus es, Divino fretus adiutorio, porro calcare non desine. Vale!

Dein

Dein edler Fleiß gewinnt den Doctor-Hut,
Hymäa will vor Arbeit und Bemühen
Dein Haupt mit Ruhm und Ehrepreis umgeben,
Mit dem durch Kunst vor Dich erworbenen Guth:
Freund! soll ich Dir dazzu noch etwas schencken?
So nimm den Wunsch: Dein Glück sey unbewegt,
So lang die Seele Deinen Körper regt,
Und gönne mir ein stetes Angedencken.

Aus aufrichtigster Freundschaft wolte dem Hoch-
Edlen und Hochgelahrten Herrn Neo-Doctor
mit beygesetzten gratuliren

J. F. MOTSCHMANN, Erford. M. C.

Du hast, geehrter Freund, mit vielem Fleiß erlernet
Des Leibes Wunderbau, der Selen Wirkungs-Krafft,
Was die Gesundheit macht, und was davon entfernt,
Die Kranckheit mancher Glied auch wohl gar Schmerzen
schafft.

Der sticht, der brennt, der klopfft, der drückt, ein ander reißet,
Der quälet dieses Glied, ein anderer jenes plagt.
Ein Zeichen ist, was Dir den rechten Umstand weist.
Aldenn die Pharmacie die Hülffe nicht versagt.
Du wirfst nach dieser Art verfahren so geschicklich,
Vom Krancken allen Schmerz nach Wunsche wenden ab,
Und wenn Dirs wohl ergeht, und, wie ich wünsche, glücklich,
So denck an Deinen Freund, der Dir das Vale gab.

Mit diesem wenigen gratulirte dem Herrn Neo-
Doctori bey seiner Promotion

LVDOVICVS BENEDICTVS GRAVEL,
Goth. Med. Cult.

Der

Der Bauer der meynet, ein Medicus wäre
Ein Doctor, der aus den Urine was sagt,
Und daß dazu nicht viel, ja nichts mehr gehöre,
Als etwa ein Schädel von Würmern zernagt,
In welchen er list
Probatum hoc ist

Ein Mittel fürs Kalte und Warme zugleich.

Nein! Welt-Weisheit leget den Grund zum Studiren,
Ein Arst fährt da fort, wo die Phylis aufhöret,
Und läst durch drey Reiche zur Ränntniß sich führen,
Bermunft und Erfahrung ist, was ihm stets lehret,
Wornach er sich richt,
Bey Schmerzen und Sicht,
Und was ihm noch sonst gefährlich vorkömmt.

Geehrtester Freund! wie ruhmwürdig, wie schöne
War Dein auf studiren gewendeter Fleiß,
Drum ruffe ich Vivat mit frohem Gethöne,
Hysäa verehret den erworbenen Preis.

Sie kommet! Sie zieret,
Da Dir es gebühret,
Die wachsamten Schläffe mit Lorber und Reif.

So lebe nun glücklich, genieße der Ehre,
Stets rühmlich und als ein erfahrener Mann,
Und daß sich Geschlecht und Vermögen vermehre,
So nimm dich auch nun des Haus-Wesens mit an,
Bergiß dabey nicht
Der Redlichkeit Pflicht,
Und denke an den, der Dich innigst geliebt.

Dieses schreibet nebst schuldiar Graculation bey
der erlangten Doctor-Würde

A. G. GRAVEL, *Gorhauus, Med. Cult.*

01 A 6576

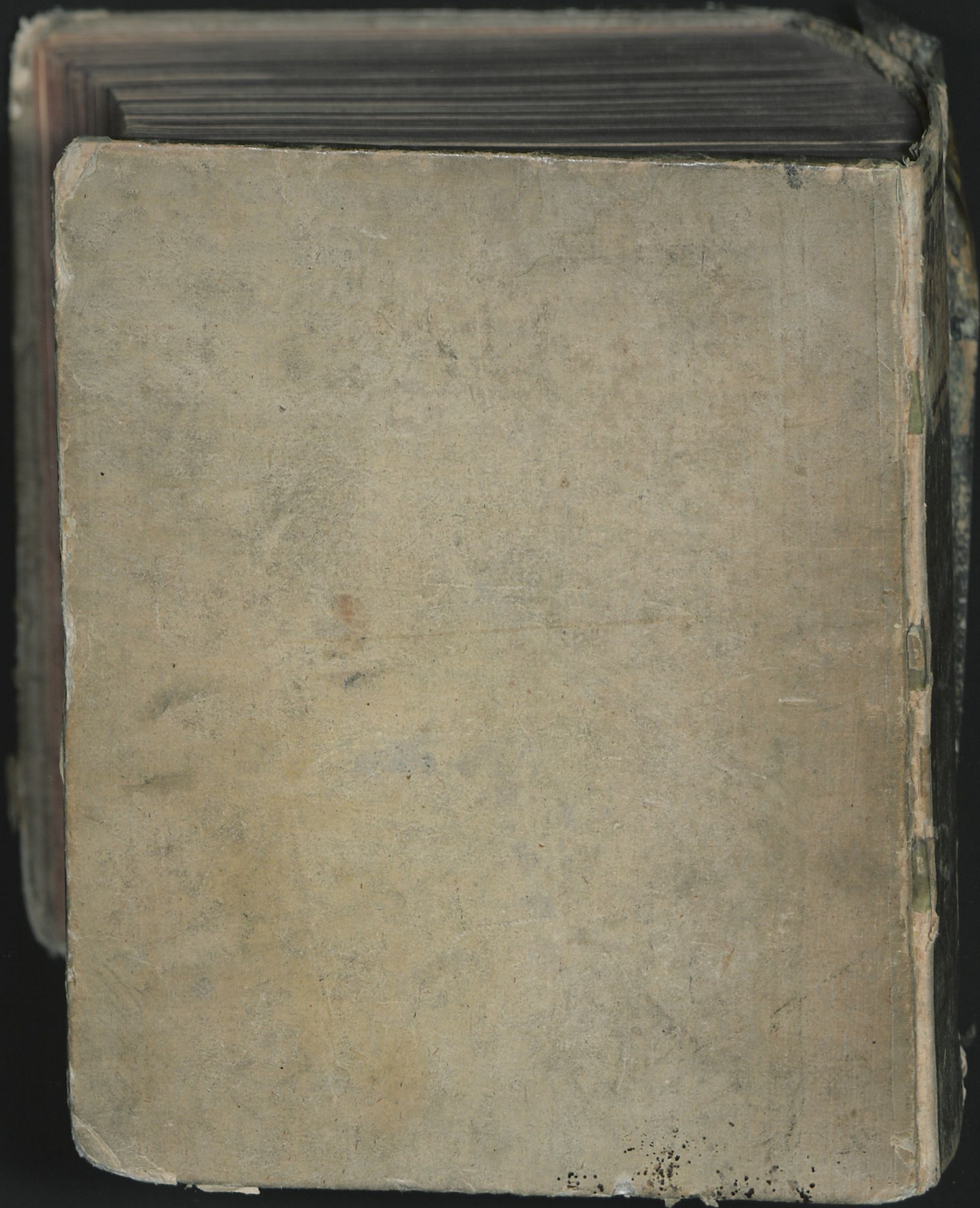
ULB Halle 3
002 931 664

TAOC

Sb.

Q. D. B. V.
DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
ARTHRITIDE

QVAM
CONSENSV ET AVCTORITATE
GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
IN ALMA ET PERANTIQVA HIERANA
SVB PRÆSIDIO
DN. D. HERM. PAVLI IVCHII

SAC. PALAT. CÆSAR COMITIS FACVLTV. MED. H. T. DECANI ET SENIORIS
PATHOL. ATQVE PRAX. PROF. PVBL. ET ASSESSORIS PRIMARIJ
SERENISS. SAXON. DVC. VINARIENSIS ET GOTHANI CONSILIARIJ
AVLICI ET ARCHIATRI NEC NON ACAD. CÆSAR. NAT. CVRIOS.
COLLEGÆ

PATRONI ET PROMOTORIS SVI SVMMOPERE
DEVENERANDI

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN ARTE SALVTARI HONORIBVS
ET IMMVNITATIBVS OBTINENDIS
SOLENNI ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT
AVCTOR ET RESPONDENS

WILHELMVS CONRADVS LANGE
SOMMERHVSA-FRANCVS.

IN AVDITORIO MAIORI COLLEGII MAIORIS
DIE XVIII. NOVEMBR. M DCC XLV.

ERFORDIAE

Typis JOH. CHRISTOPH. HERINGII Acad. Typogr.

